

EL CATALÀ QUE VE

Un text d' ENRIC GOMÀ
Il·lustració de JORDI AVIÀ

Hem encasellat els joves en una pila d'idees estereotipades: no tenen cultura, estan desorientats, només pensen a cardar, tenen mandra, són caòtics i irresponsables, brutegen, mengen amb desordre, són gregaris i esclaus de modes banals. Encara un tret que no hi falta mai: «Parlen fatal, el seu català és deplorable.» Tot seguit afegim: «Abans sí que es parlava bé!» Com ens agrada entristir-nos!

Segons l'Enquesta d'usos lingüístics de la població de fa dos anys (EULP 2023), els joves de 15 a 29 anys catalanoparlants habituals eren el 29,2%. Els que alternaven català i castellà, 9,4%. Els castellanoparlants habituals, el 50,1%. Els que alternaven el castellà amb una altra llengua, el 4,6%.

La qualitat d'una llengua que no s'enraona gaire no és mai bona: sol tenir molts calcs de la llengua habitual del parlant; en el nostre cas, el castellà. El resultat és un català mig figa mig raïm que no serveix per a expressar-se amb riquesa i enginy. No és una eina útil per fer-hi una broma (i una llengua que no serveix per a fer bromes no val per a res). Per tant, és una llengua degradada. Només millorarà a còpia de sentir un català viu, normal i corrent —i no el català genuí, ultracuidat i una mica arcaic que tant engresca alguns—. Als catalanoparlants habituals, ara en minoria, se'ls encomana aquest català degradat. Tot hi juga a favor: els referents, les xarxes, l'audiovisual, etc. Fins i tot el *bullying* contra els catalanoparlants, molt més estès del que estem disposats a acceptar: rialletes, befes, desdenys. És discriminació per llengua. Ningú, i menys un jove insegur, vol parlar una llengua ridícula i estúpida. Cal lluitar contra el calc i la degradació. Però no tot el català dels joves és calc i degradació.

Els joves s'entenen amb uns codis particulars: tenen un català propi, amb innovacions curioses, manlleus agosarats, deformacions pintoresques i barreges per divertir-se o presumir (fer-se el *xulo* és important). Ben fet que fan: es fan seu el català i l'adapten a les seves necessitats. No poden parlar ni com un professor d'ESO ni com un diputat del Parlament —tret dels de la CUP, que semblen sortits d'un casal d'estiu.

A l'igual, búmer, bordejar, bro, enxixar-se, fer cuscús, holi, nai, pagafantes, engorillar-se, ràndom, semat, xipejar, nanit, caní, temacle, matat, fer pal, etc. Tot és riquesa. Un professor d'un institut de Barcelona m'explicava fa un temps que, entre els alumnes, 'guimerà' és 'masturbació': «Guimerà! Una palla i a català!» No em diguin que no és bonic.

El tòpic defensa que tot aquest català juvenil és molt volàtil i que no se li hauria de donar cap importància. En alguns casos és així (com ara amb 'passota'), però no en molts altres. Bona part del col·loquial que fem servir prové de l'argot juvenil de temps passats que va acabar passant a la llengua comuna. O es pensen que 'no perdre pistonada' ho van començar a dir senyores digníssimes de 80 anys sortint de missa de dotze?

El català canvia i ens hi hem de posar de cara. No defensem a ultrança un català estàtic perquè ningú no se'l sentirà seu. 'Sispli' (o 'perfa') i 'capde' ens poden agradar o no, però no en tinguin cap dubte: és català contemporani. Ja sé que són solucions adaptades, sorgides a partir de les formes castellanes *porfa* i *finde*. En castellà van néixer perquè els calia (agilitat, joc, argot), i en català, igual. Em fa pensar en els truncaments dels anys seixanta 'mani', 'insti', 'pelli', 'uni', 'poli', que deien els joves i els adults sentenciaven: «Això durarà quatre dies!» Com amb 'sispli', 'perfa' i 'capde'. Tant és que nosaltres, uns senyors projectes i respectables, no ho fem servir.